

จับตา! เทรนด์ความมั่นคงทางอาหารของโลก เปลี่ยนโฉมการค้าสินค้าเกษตร

นายพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า สนค. ได้ติดตามสถานการณ์การความมั่นคงทางอาหารของโลก พบว่าประเทศที่เป็นผู้นำเข้าสินค้าเกษตร และอาหารรายสำคัญของไทย ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และมาเลเซีย ล้วนมีมาตรการความมั่นคงทางอาหาร ในทิศทางเดียวกัน คือ การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ลดการนำเข้า ยกย่องคุณภาพชีวิตประชากร และสนับสนุน การจ้างงานในประเทศให้มากขึ้น

จีนออกกฎหมายความมั่นคงด้านอาหาร มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2567 กำหนดให้กระบวนการ และขั้นตอนการผลิตอาหารต้องดำเนินการและพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องอุปทานธัญพืช ภายในประเทศ ปกป้องความมั่นคงทางอาหาร และปกป้องเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง และได้กำหนดแนวทางนโยบายการเกษตรและการพัฒนาชนบทประจำปี (Rural Revitalization) ซึ่งให้ความสำคัญสูงสุด กับความมั่นคงทางอาหารเช่นกัน โดยมุ่งพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตธัญพืชในประเทศ และ ลดการนำเข้าจากต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกามีเป้าหมายสร้างความมั่นคงด้านอาหารที่ยั่งยืน เพื่ออนาคตที่ดีของประชาชน ลดความยากจน ลดความหิวโหย และภาวะขาดแคลนอาหารในทุกสถานการณ์ อาทิ การแพร่ระบาดของโรค การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ความขัดแย้งต่าง ๆ และความไม่เท่าเทียมที่เพิ่มขึ้น โดยเร่งพัฒนาพื้นที่และลดความยากจน มุ่งเน้นสร้าง ความเท่าเทียมของประชากร สร้างงานโดยใช้ภาคเกษตรผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับ คนในชาติ ควบคู่กับเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น รวมทั้งใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต และสร้างภาคเกษตรที่ยั่งยืน

ญี่ปุ่นมีนโยบายเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในประเทศ ลดพึ่งพาการนำเข้า และผลักดันให้มีการผลิต ข้าวสาลี ถั่วเหลือง ธัญพืชอาหารสัตว์ หญ้าแห้ง และปศุสัตว์ในประเทศเพิ่มขึ้น มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง มีเป้าหมาย เพิ่มการเพาะปลูกสินค้าเกษตร พืชเลี้ยงสัตว์ ปรับฐานราคาสินค้าเกษตรให้เหมาะสม และส่งเสริมการใช้วัตถุดิบ ในประเทศ นอกจากนี้ ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางโภชนาการของเด็ก และการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม

มาเลเซียมีนโยบายด้านความมั่นคงทางอาหาร เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและยืดหยุ่นในภาคเกษตรกรรม ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางโภชนาการ เพิ่มกำลังการผลิตอาหาร และให้ประชาชนเข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในราคาจับต้องได้ ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากร เพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรมและปศุสัตว์ เพื่อเพิ่มผลผลิตและผลผลิตการส่งออก ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนเพื่อลด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหาร

เมื่อพิจารณาสถานการณ์การนำเข้าสินค้าธัญพืช (HS Code 10) ของโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเตรียมความพร้อมด้านความมั่นคงทางอาหาร พบว่า ในปี 2566 โลกนำเข้าธัญพืช 176,156.7 ล้านเหรียญสหรัฐ¹ (ลดลงร้อยละ 13.4 จากปีก่อนหน้า) สินค้าธัญพืชที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงสุด 5 อันดับแรก คือ (1) ข้าวสาลีและเมสลิน มีสัดส่วนร้อยละ 37.1 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของโลก (2) ข้าวโพด มีสัดส่วนร้อยละ 34.7 (3) ข้าว มีสัดส่วนร้อยละ 18.8 (4) ข้าว บาร์เลย์ มีสัดส่วนร้อยละ 6.5 และ (5) ข้าวฟ่าง มีสัดส่วนร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ประเทศผู้นำเข้าอาหารรายใหญ่ของไทยมีการนำเข้าสินค้าธัญพืช ดังนี้

(1) จีน มีการนำเข้าธัญพืช 20,544.5 ล้านเหรียญสหรัฐ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 จากปีก่อนหน้า) โดยจีนมีมูลค่า การนำเข้าธัญพืชสูงสุดอันดับหนึ่งของโลก มีสัดส่วนร้อยละ 11.7 ของการนำเข้าธัญพืชของโลก (ธัญพืชที่จีนนำเข้า มาก ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวสาลีและเมสลิน และข้าวบาร์เลย์) โดยจีนนำเข้าจากบราซิลมากที่สุด รองลงมา คือ สหรัฐฯ

¹ ข้อมูลจาก www.trademap.org

มีสัดส่วนร้อยละ 19.7 และ 18.5 ตามลำดับ และนำเข้าจากไทยเพียง 298.4 ล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.5 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของจีน

(2) สหรัฐอเมริกา มีการนำเข้าธัญพืช 3,588.1 ล้านเหรียญสหรัฐ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 จากปีก่อนหน้า) โดยสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำเข้าธัญพืชอันดับ 14 ของโลก มีสัดส่วนร้อยละ 2 ของการนำเข้าธัญพืชของโลก (ธัญพืชที่สหรัฐฯ นำเข้ามาก ได้แก่ ข้าว ข้าวสาลีและเมสลิน และข้าวโอ๊ต) โดยสหรัฐฯ นำเข้าจากแคนาดามากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 47.9 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของสหรัฐฯ และนำเข้าจากไทยเป็นอันดับสอง มีมูลค่า 733.7 ล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.4 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของสหรัฐฯ

(3) ญี่ปุ่น มีการนำเข้าธัญพืช 8,149.4 ล้านเหรียญสหรัฐ (ลดลงร้อยละ 16 จากปีก่อนหน้า) โดยญี่ปุ่นเป็นผู้นำเข้าธัญพืชอันดับ 3 ของโลก รองจากจีน และเม็กซิโก มีสัดส่วนร้อยละ 4.6 ของการนำเข้าธัญพืชของโลก (ธัญพืชที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาได้แก่ ข้าวโพด ข้าวสาลีและเมสลิน และข้าว) โดยญี่ปุ่นนำเข้าจากสหรัฐฯ มากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 43.2 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของญี่ปุ่น และนำเข้าจากไทย 199.3 ล้านเหรียญสหรัฐ (นำเข้าจากไทยเป็นอันดับที่ 6) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.4 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของญี่ปุ่น

(4) มาเลเซีย มีการนำเข้าธัญพืช 2,529.1 ล้านเหรียญสหรัฐ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 จากปีก่อนหน้า) โดยมาเลเซียเป็นผู้นำเข้าธัญพืชอันดับ 20 ของโลก มีสัดส่วนร้อยละ 1.4 ของการนำเข้าธัญพืชของโลก (ธัญพืชที่มาเลเซียนำเข้ามาก ได้แก่ ข้าวโพด ข้าว และข้าวสาลีและเมสลิน) โดยมาเลเซียนำเข้าธัญพืชจากอาร์เจนตินามากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 29.4 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของมาเลเซีย และนำเข้าจากไทยเป็นมูลค่า 212.8 ล้านเหรียญสหรัฐ (นำเข้าจากไทยเป็นอันดับที่ 6) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.4 ของมูลค่าการนำเข้าธัญพืชของมาเลเซีย

เมื่อพิจารณาการส่งออกข้าว² ซึ่งเป็นสินค้าธัญพืชส่งออกที่สำคัญของไทย ในปี 2566 ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 2 ของโลก³ รองจากอินเดีย มีมูลค่าการส่งออก 5,144.44 ล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 29.33 จากปีก่อนหน้า ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย 5 อันดับแรก ได้แก่ อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา แอฟริกาใต้ อิรัก และจีน มีสัดส่วนร้อยละ 14.2 12.3 8.9 8.2 และ 6.0 ของมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย ตามลำดับ โดยไทยส่งออกข้าวไป 5 ประเทศดังกล่าว คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 หรือครึ่งหนึ่งของการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก สำหรับในช่วง 5 เดือนแรก (มกราคม – พฤษภาคม) ของปี 2567 ไทยส่งออกข้าวเป็นมูลค่า 2,659.53 ล้านเหรียญสหรัฐ (ปริมาณ 4.06 ล้านตัน) ขยายตัวร้อยละ 39.71 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า

“ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยต่างให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหาร โดยเน้นการพึ่งพาตนเองมากขึ้น สนับสนุนเกษตรกรในประเทศ และลดการนำเข้า โดยธัญพืชเป็นสินค้าสำคัญสำหรับความมั่นคงทางอาหาร ปัจจุบันการส่งออกธัญพืชของไทยในภาพรวมยังเติบโตดี อย่างไรก็ตาม จะต้องติดตามสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของโลกอย่างใกล้ชิด รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ไทยสามารถปรับกลยุทธ์ทั้งด้านการผลิตและการค้าให้สอดคล้องสถานการณ์ของโลก ตลอดจนนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีของประเทศต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายและมาตรการด้านความมั่นคงทางอาหารมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยกำหนดแผนพัฒนาระบบเกษตรและอาหารให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพของคนไทย ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าไทยให้เติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป” นายพูนพงษ์กล่าว

.....
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

11 กรกฎาคม 2567

² ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

³ ข้อมูลจาก www.trademap.org